

อรพินท์ ขาทรุปะมัย*

“ตุ๊กตาทราย” กระจกเงาของสตรีอาหรับในทัศนะของ ตาฮาร์ เบน เจลลูน

ตาฮาร์ เบน เจลลูน^๑ (Tahar Ben Jelloun) นักประพันธ์ร่วมสมัยชาวโมร็อกโก เริ่มปรากฏชื่อเป็นที่รู้จักกันดียิ่งขึ้นในหมู่นักอ่านชาวฝรั่งเศส เมื่อนวนิยายเรื่องเอกเรื่องหนึ่งของเขาคือ *คืนศักดิ์สิทธิ์* (La Nuit Sacrée) ได้รับการพิจารณาคัดสินจากคณะกรรมการวรรณคดีระดับชาติให้ได้รับรางวัล ‘คองกรต์’ (Prix Goncourt) ประจำปี ค.ศ. ๑๙๘๗ นับว่าเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ วงการวรรณคดี

ตาฮาร์ เบน เจลลูน
๑๙๔๔-

* รัชการการณบดีคณะอักษรศาสตร์, ๑ กรกฎาคม ๒๕๓๐-๖ ตุลาคม ๒๕๓๐.
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาฝรั่งเศส คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

^๑ ตาฮาร์ เบน เจลลูน (Tahar Ben JELLOUN) เกิดใน ค.ศ. ๑๙๔๔ ที่เมืองเฟซ (Fez) ในประเทศโมร็อกโก เขาได้รับการศึกษาอบรมระหว่างสองวัฒนธรรมคือศึกษาเล่าเรียนทั้งภาษาฝรั่งเศสและภาษาอาหรับในเวลาเดียวกัน เขามีความรู้ภาษาฝรั่งเศสแตกฉานจนสามารถใช้ภาษาฝรั่งเศสพูดและเขียนได้เป็นอย่างดี เขาเริ่มต้นอาชีพนักประพันธ์เมื่ออายุ ๒๐ ปี โดยได้ตีพิมพ์ผลงานกวีนิพนธ์ชิ้นแรกใน ค.ศ. ๑๙๖๐ เมื่ออายุ ๑๗ ปี เขาได้เดินทางไปประเทศฝรั่งเศสเป็นครั้งแรกโดยได้รับทุนอบรมทางด้านภาพถ่ายทำภาพยนตร์ เบน เจลลูน ได้เดินทางไปฝรั่งเศสอีกครั้งหนึ่ง หลังจากได้สอนวิชาปรัชญาที่ประเทศบ้านเกิดและเดินทางมาทำปริญญาเอกสาขาจิตวิทยาที่มหาวิทยาลัยปารีสในปี ค.ศ. ๑๙๖๑ เขาได้เริ่มตีพิมพ์นวนิยายเรื่องแรกในปี ค.ศ. ๑๙๖๓ ได้เคยเข้าร่วมทำงานในสำนักพิมพ์ Le Monde อาจกล่าวได้ว่าเขาเรียนและทำงานหาเงินเพื่อเป็นทุนการศึกษาด้วยการเขียนบทความในหนังสือพิมพ์ และประพันธ์นวนิยายควบคู่กันไป ปัจจุบันเขามีอายุ ๔๔ ปี

ฝรั่งเศสที่รางวัลสาขาวรรณคดีประเภทนวนิยาย ได้มอบให้แก่นักประพันธ์จากกลุ่มประเทศที่ใช้ภาษาฝรั่งเศส จึงนับเป็นเกียรติอย่างยิ่งแก่นักประพันธ์ชาวมอริออคโคผู้หนึ่ง นวนิยายเรื่องคืนศักดิ์สิทธิ์ เป็นผลงานที่ต่อเนื่องจากนวนิยายเอกอีกเรื่องหนึ่งซึ่ง เบน เจลลูน ได้ประพันธ์ไว้เมื่อสองปีที่แล้ว คือเรื่อง *ตุ๊กตาทราย* (L'Enfant de Sable) ซึ่งสำนักพิมพ์ du Seuil ได้จัดพิมพ์เป็นรูปเล่มอย่างสวยงามและเป็นนวนิยายที่ได้รับการกล่าวขานวิพากษ์วิจารณ์กันมากในหมู่นักอ่านฝรั่งเศส ในที่นี้ผู้เขียน จะขอแนะนำและศึกษานวนิยายเรื่อง *ตุ๊กตาทราย* โดยเฉพาะเพื่อให้ผู้อ่านชาวไทยที่สนใจวรรณคดีฝรั่งเศสได้มีโอกาสรู้จักนักประพันธ์ชาวมอริออคโคคนนี้บ้างตามสมควร

นักวิจารณ์ชาวฝรั่งเศสบางคนได้กล่าวถึงนวนิยายเรื่อง *ตุ๊กตาทราย* หรือ "L'Enfant de Sable" ว่าเป็นเสมือนกวีนิพนธ์

จากทะเลทรายที่มีทั้งความไพเราะในการเลือกสรรคำภาษาฝรั่งเศสมาเรียบเรียงได้อย่างเหมาะสมและสละสลวย ขณะเดียวกันผู้ประพันธ์ได้ใช้กลวิธีการนำเสนอนวนิยายในรูปแบบที่ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกกึ่งกระหว่าง "ตำนาน" กับ "ความเป็นจริง" โดยผสมผสานกลวิธีการประพันธ์แบบประเพณีโบราณของอาหรับ คือ การเล่านิทานตามประเพณีมุขปาฐะเพื่อให้เหมาะสมกับบรรยากาศของทะเลทราย กับการให้ผู้ฟังนิทานผลัดกันแสดงความคิดเห็น การให้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือจากคำบอกเล่าของผู้ใกล้ชิดเหตุการณ์ ตลอดจนข้อเท็จจริงจากบันทึกส่วนตัวของตัวละครเอกของเรื่อง "อาห์เม็ด-ซัห์รา" (Ahmed-Zahra) ทำให้นวนิยายเรื่องนี้ดูประหนึ่งว่ามีรากฐานจากเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงเป็นลักษณะของนวนิยายเชิงสารคดีที่เปี่ยมด้วยข้อมูลที่น่าเชื่อถือ

อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีความผูกพันกับประเทศฝรั่งเศสและมีผลงานประพันธ์ตั้งแต่ต้นจนเป็นที่ยอมรับของนักอ่านชาวฝรั่งเศส จนถึงขนาดที่นวนิยายเรื่องคืนศักดิ์สิทธิ์ (La Nuit Sacree) ของเขาได้รับรางวัล Goncourt ประจำปี ๑๙๕๗ ก็ตาม เมอมูสอชาวสมัยใหม่เขาว่า "คุณคิดที่จะเปลี่ยนสัญชาติเป็นฝรั่งเศสหรือไม่" เบน เจลลูนตอบทันทีว่า "ไม่เคยคิดเลย ผมมีบัตรอนุญาตพิเศษที่ให้สิทธิในการพำนักในประเทศฝรั่งเศสได้ถึง ๑๐ ปี ผมยังถือเสมอว่า หนังสือเดินทางมอริออคโคของผมมันเป็นสิ่งที่ผมรัก และผมจะไม่มันยอมเปลี่ยนแปลงมันเด็ดขาด" แต่เขาก็อธิบายเสริมต่อไปว่า "ผมไม่มีความต้องการหนังสือเดินทางของประเทศที่ผมมีความเคารพนับถือเยี่ยงประเทศฝรั่งเศส ผมรักและนับถือประเทศฝรั่งเศสและผลงานที่ผมกระทำอยู่ขณะนี้เป็นการแสดงออกถึงความสำนึกในบุญคุณของประเทศนี้" สักหนงที่เบน เจลลูนมีความเสียใจอย่างสุดซึ้ง และเป็นสิ่งที่เขายังทำไม่สำเร็จก็คือไม่สามารถสอนหนังสือให้แม่ผู้เป็นที่รักของเขาได้ แต่เขาก็สามารถร่วมชื่นชมในความสำเร็จของเขาได้โดยเขาจะเป็นผู้เล่าผลงานทุก ๆ เรื่องที่เขาเขียนให้แม่ฟัง

เบน เจลลูน เบ็คจากนวนิยายของเขา ณ จตุรัสกลางเมืองมาร์ราเกช (Marrakech) ที่ซึ่งทุก ๆ เย็น ผู้คนจะมาห้อมล้อมชุมนุมกัน เพื่อฟังนักเล่านิทานผู้มีศิลปะในการเล่าจนสามารถกล่อมอารมณ์ผู้ฟังให้เคลิบเคลิ้มและติดตามเรื่องราวอย่างสนใจยิ่ง เขาได้เริ่มเล่าเรื่องราวชีวิตที่น่าสนใจของอาห์เหม็ด-ซাহ์รา ซึ่งถูกลิขิตให้มีชีวิตระหว่างสองภาค ภาคบุรุษในชื่อว่า “อาห์เหม็ด” ในครั้งแรกของเรื่อง และภาคสตรีในชื่อว่า “ซাহ์รา” ในตลอดครึ่งหลังของเรื่อง เบน เจลลูนค่อย ๆ นำผู้อ่านเข้าไปสัมผัสกับสภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของสตรีมอริออคโคที่ละน้อยโดยผ่าน “ตัวสื่อ” คือ อาห์เหม็ด-ซাহ์รา เขาเริ่มสะท้อนภาพของสตรีมอริออคโคที่เกือบจะหมดสภาพความเป็นมนุษย์ แต่ถูกกลสภาพเป็นเพียงวัตถุ ที่สุดแต่ใครจะบัน

แต่งให้เป็นรูปทรงโคกได้ทั้งสิ้น ความเป็น “อาห์เหม็ด” ได้ถูกสร้างขึ้นเมื่อหัวหน้าครอบครัว “ฮัจจ์ อาห์เหม็ด” มุสลิมผู้เคร่งครัดในประเพณีและศาสนา เกิดความรู้สึกที่ตนเองนั้นมีบาปหนาและถูกพระเป็นเจ้าสาปแช่ง จึงได้ส่งบุตรสาวให้ถือกำเนิดมาในครอบครัวของตนถึงเจ็ดคนแล้ว ดังนั้นเมื่อภรรยาตั้งครรภ์ลูกคนที่แปด ฮัจจ์ อาห์เหม็ด จึงตัดสินใจอย่างแน่วแน่ที่จะฝืนพรหมลิขิต เขาจะเป็นผู้ลิขิตชีวิตของลูกคนนี่เอง เขากำหนดหมายในใจว่า เขาจะต้องไม่มีบุตรสาวอีกต่อไปอย่างเด็ดขาด ลูกคนที่แปดที่จะถือกำเนิดมาในโลกนี้จะต้องเป็นชาย ไม่ว่าทารกน้อยจะถือเพศใดมาโดยกำเนิดก็ตาม ถ้าจะมีผู้สงสัยว่าทำไมฮัจจ์ อาห์เหม็ด จึงต้องทำอะไรที่ฝืนธรรมชาติเช่นนั้น เบน เจลลูน ได้เปิดเผยให้เห็นถึงค่านิยม ทศนคติ ความเชื่อที่ยึดมั่นในจารีตประเพณีเก่าแก่ที่ถือปฏิบัติกันมาโดยไม่ยอมรับการพัฒนาเปลี่ยนแปลงใด ๆ ทั้งสิ้น โดยเฉพาะในท้องถิ่นเล็ก ๆ แห่งหนึ่งในประเทศมอริออคโค ที่กำหนดไว้ว่า หัวหน้าครอบครัวใดไม่สามารถมีบุตรชายสืบสกุล จะหมดสิทธิการครอบครองทรัพย์สินทั้งหมดของตระกูล ด้วยเหตุนี้ อาห์เหม็ด-ซাহ์รา จึงกลายสภาพเป็น “ตุ๊กตาทราย” ซึ่งถูกบิดา

บังเกิดเกล้า บินแต่งตัวด้วยมือตนเอง ตั้งแต่ การกำหนดเพศ การอบรมเลี้ยงดูตามแบบฉบับ “เด็กชายอาหรับ” ทั้งปวง โดยมีผู้ ล่วงรู้ความลับเกี่ยวกับเพศของทารกน้อยนี้ เพียงสามคนเท่านั้น คือ ทัวฮัจจ์ อาห์เม็ต เอง ภรรยาผู้สงบเสงี่ยมไร้ปากเสียงใด ๆ และ พร้อมที่จะอยู่ในโอวาทสามีตลอดเวลา และ ผู้สมรู้ร่วมคิดคนสุดท้ายคือ หมอคำแยมผู้ทำ คลอลต นางลัลลา รัตติยา

ในวัยเด็ก อาห์เม็ต-ซาร์หฺรา มีชีวิต เยี่ยงเด็กชายอย่างมีความสุข และชื่นชมกับ สิทธิพิเศษ ทั้งปวงที่ตนมีเหนือแม่และพี่สาว ทั้งเจ็ดคน แต่เมื่ออย่างเข้าสู่วัยรุ่นสาว อาห์ เม็ต-ซาร์หฺรา เริ่มตระหนักถึงความผิดปกติ ทางร่างกายและจิตใจ แม้ว่าแม่ของเธอจะ พยายามจัดการปิดบังซ่อนเร้นความเจริญเติบโตทางกายภาพเป็นอย่างดี เช่นการใช้ผ้าขาว พันรัดทรวงอกให้แบนราบตลอดเวลา อย่าง ไรก็ตามแม้สำนักของความเป็นสตรีเพศจะ เริ่มเข้าครอบงำและสร้างความปั่นป่วนวุ่นวาย ใจให้แก่เธออยู่เสมอ อาห์เม็ต ซาร์หฺรา ก็ ยังคงยอมรับสภาพความเป็นชายของตนโดย คุษณิและก้วยความมั่นใจมากขึ้น เพราะเธอ รู้ดีว่า สภาพความเป็นชายเช่นนี้จะอำนวย อภิสิทธิ์ต่าง ๆ ให้แก่เธอ เธอมีสิทธิในการ

ครอบครองดูแลกิจการ และทรัพย์สินทั้งหมด ของครอบครัวรวงจากบิดาและเมื่อบิดาสิ้น ชีวิตลง เธอก็จะกลายเป็น “หัวหน้าครอบครัว” อย่างสมบูรณ์ เพราะเธอได้ประจักษ์อย่างชัด เจนถึง “ความค้อยทั้งปวง” ในสภาพที่แม่ และพี่ๆของเธอเป็นอยู่และจะเป็นชะตากรรม ที่พวกเขาไม่อาจจะหลีกเลี่ยงหรือไม่เคยแม้แต่ จะคิดที่จะคั่นรนให้พ้นจากสถานภาพอันเลว ร้ายนี้เลย

เบน เจลลูน ได้ชี้ให้เห็นถึงปัญหาชั้น พื้นฐานประการหนึ่งที่ทำให้สตรีอาหรับส่วน ใหญ่ไม่อาจจะหลุดพ้นจากบ่วงประเพณีที่ทำ ให้เธอต้องอยู่ในสภาพที่เสียเปรียบตลอดชีวิต ว่า เป็นเพราะสตรีเองนั่นแหละที่ไม่พยายาม คั่นรนให้หลุดพ้นจากจารีตประเพณี ที่ตนคิด และค่านิยมอันล้าสมัยเหล่านี้ แทนที่จะเป็นผู้ กำหนดท่าทีของตนเอง พวกเธอกลับยอมรับ สภาพ “ความค้อย” นี้อย่างเต็มใจ และพร้อม ที่จะเป็น “ข้างเท้าหลัง” ที่มีบุรุษคอยจูงนำ ไปข้างหน้าเสมอ เช่น กรณีมารดาของอาห์ เม็ต-ซาร์หฺรา แทนที่จะคัดค้านการกระทำอัน ผิดธรรมชาตินั้นเสีย เธอกลับปล่อยให้สามิ บงการชีวิตตนเองและลูกโดยไม่ได้แย้งใด ๆ ทั้งสิ้น ทั้ง ๆ ที่ในส่วนลึกของจิตใจเธอ นั้น ไม่เห็นด้วยกับความค้อยนี้เลย เธอต้องมีชีวิต

ที่ทุกชั่วระทมตลอดมา จนกระทั่งซังก้าวเอง ตามลำพังและจบชีวิตลงด้วยการเสียสติในที่สุด เบน เจลลูนได้ “สื่อสาร” ความคิดนี้ผ่านทางอาห์เม็ต-ซาร์ฮากา ที่ได้เอ่ยประณามเพศแม่ของตนออกมาว่า

“ถ้าผู้หญิงในบ้านเรามีสภาพต่ำต้อยกว่าชายนั้น ก็มีใช่เป็นเพราะพระประสงค์ของพระเป็นเจ้าหรือประกาศิตของศาสดาองค์ใดทั้งสิ้น หากเป็นเพราะหล่อนยินยอมพร้อมใจที่จะรับชะตากรรมนั้นเองโดยสมัครใจ เพราะฉะนั้นก็จงก้มหน้าก้มตาปรับสภาพนั้นต่อไปและดำรงชีวิตอยู่ในความสงบ”^๒

เบน เจลลูนเองได้แสดงความคิดเห็นต่อท่านการปฏิบัติต่อสตรีอาหรับเช่นทาสในเรือนเบี้ย เขากล่าวว่า “ข้าพเจ้าปรารถนาชัยชนะของความรัก ความประสานสัมพันธ์อันลึกซึ้งระหว่างร่างกาย และจิตวิญญาณ ข้าพเจ้าขอเน้นในส่วนที่เกี่ยวกับร่างกายโดยเฉพาะในสังคมที่ยังถูกคุกคามด้วยภัยมืดและ

จิตใจอันคับแคบ”^๓ เบน เจลลูนได้วิเคราะห์ให้เห็นความจริงเชิงจิตวิทยาอีกว่า มนุษย์นั้นจะสามารถอยู่ใน “สภาพแอบแฝง” ได้เพียงชั่วระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น และเมื่อถึงเวลาอันควร ความจริงก็ยังเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องยอมรับและหลีกเลี่ยงไม่ได้อีกต่อไป อาห์เม็ต ซาร์ฮากาเช่นกัน แม้ว่าในวัยเด็ก เธอยอมรับสภาพ “เด็กชาย” ตลอดจนการศึกษาอบรมเยี่ยงบุรุษตามประเพณีอิสลามและพร้อมที่จะปฏิบัติต่อแม่และพี่สาวทั้งเจ็ดคนเช่นเดียวกับที่ชายอิสลามพึงปฏิบัติต่อสตรีเช่นกัน คือก้าวร้าว ดุ๊ก และใช้อำนาจบาตรใหญ่ทุกประการ แต่เมื่อเติบโตเข้าสู่วัยสาว อาห์เม็ต-ซาร์ฮากาเริ่มรับรู้การเปลี่ยนแปลงสภาพทั้งร่างกายและจิตใจ และรับรู้ความจริงอันปวดร้าวว่า เธอมีชีวิตรอดอยู่แต่เพียงภาพลวงตาภายนอกเท่านั้น “ฉันมีชีวิตในภาพลวงของร่างหนึ่ง สวมเสื้อผ้าพร้อมทั้งอารมณ์จิตใจของอีกร่างหนึ่ง ฉันหลอกลวงทุก ๆ คน จนกระทั่งถึงวันที่ฉันต้องยอมรับว่าฉันกำลัง

^๒ “.....si la femme chez nous est inférieure à l'homme, ce n'est pas parce que Dieu l'a voulu ou que le Prophète l'a décidé, mais parce qu'elle accepte ce sort. Alors subissez et vivez dans le silence”

Tahar Ben JELLOUN, *L'Enfant de Sable*, Editions du Seuil, 1985. p. 66.

^๓ CLAVEL, André, “Tahar Ben Jelloun troubadour des sables”, *L'Événement du Jeudi*, 9 sept. 1987 p. 91.

หลอกลวงตัวฉันเอง และแล้วฉันก็เริ่มกวาดตามองดูไปรอบ ๆ ตัวฉัน และฉันก็แสนจะตื่นตระหนกและหวุ่นไหวต่อสิ่งที่ฉัน ได้ค้นพบ”^๔

อาห์เม็ต-ซาร์ฮราจำต้องเรียนรู้ที่จะดำรงชีวิตระหว่าง “กระชกเงาสองด้าน” และทางออกทางเดียวที่เธอจะกระทำได้อีกคือ การระบายความรู้สึกอัดอั้นตันใจทั้งหลายในสภาพอันบีบคั้นจิตใจลงในสมุดบันทึกส่วนตัวซึ่งเป็นที่เก็บประมวลความลับทั้งปวงของเธอ สภาพของอาห์เม็ต-ซาร์ฮราจึงเปรียบเสมือนภูเขาไฟที่ยังคงคุกรุ่นอยู่ภายใน เพียงแต่รอคอยเวลาที่จะระเบิดพ่นเอาพิษร้ายที่ถูกกดตันไว้ภายในออกมา ด้วยเหตุนี้เมื่อบิดาของเธอสิ้นชีวิตลง อาห์เม็ต-ซาร์ฮราจึงเริ่มต้น “ปฏิบัติ” ด้วยการปฏิเสธที่จะกระทำในสิ่งที่เป็นการต้องการของคนอื่น เธอต้องการทำในสิ่งที่เธอต้องการเท่านั้น เริ่มต้นด้วยการกระทำในสิ่งที่เป็นการประชดชีวิตของตนด้วยการแจ้งความประสงค์กับมารดาว่า เธอตัดสินใจจะแต่งงานกับฟาติมาลูกพี่ลูกน้องของเธอเอง

เธอเลือกฟาติมาเป็นคู่ชีวิต เพราะทั้งสองมี “บาทแผลร่วมกัน” นั่นคือ ฟาติมามีความพิการทางกายที่ทำให้เธอเป็นที่รังเกียจของพ่อแม่พี่น้อง ส่วนอาห์เม็ต-ซาร์ฮรา มีความพิการทางใจ และต่างคนต่างก็ล่วงรู้ใน “ความลับ” และ “แบ่งปัน” ความเจ็บปวดของกันและกัน แต่เมื่อฟาติมาสิ้นชีวิตลงหลังจากใช้ชีวิตคู่ร่วมกันไม่นาน อาห์เม็ต-ซาร์ฮรา ก็ดำเนินการปฏิบัติชีวิตของเธอเองต่อไป เธอตัดสินใจออกจากบ้านเกิดพร้อมทั้งละทิ้งกิจการงานในความดูแลรับผิดชอบทั้งปวงของตน และเริ่มต้นเดินทางแสวงหาตัวตนที่แท้จริงเพื่อค้นพบคำตอบที่เฝ้าหลอนใจตนเองเสมอว่า “ฉันคือใคร” เบน เจลลูน จบนวนิยายของเขาด้วยการบรรยายให้เห็นสภาพอันบอบช้ำทั้งร่างกายและจิตใจของอาห์เม็ต-ซาร์ฮรา ที่ซมซานกลับมาขังตัวเองอยู่ตามลำพัง ณ บ้านเกิด พร้อมทั้งข้อความที่เธอได้บันทึกสารภาพไว้ก่อนจะถึงวาระสุดท้ายของชีวิต ว่า “ฉันได้กระทำสิ่งที่ผิดพลาด ฉะนั้นฉันจึงไม่มีโอกาสรู้จักชีวิตที่แท้จริงนอกจากการสวม

^๔“J'ai vécu dans l'illusion d'un autre corps, avec les habits, et les émotions de quelqu'un d'autre. J'ai trompé tout le monde jusqu'au jour où je me suis mise à regarder autour de moi et ce que j'ai vu m'a profondément choquée, bouleversée.”

Ben Jelloun, Tahar, “L'Enfant de Sable” Ed. du Seuil 1985, pp. 168-169.

หน้ากากและการโกหกปกคลุมเท่านั้น”^๕

อันที่จริง ตาฮาร์ เบน เจลลูน ไม่ได้แสดงความประสงค์ที่จะล้มล้างความเชื่อที่ยึดมั่นในค่านิยมตามประเพณีโบราณของชนเผ่าทะเลทราย และตัวเขาเองก็ได้แสดงตนเป็นเฟมินิสต์หรือผู้ต่อสู้เพื่อสิทธิสตรีอย่างโจ่งแจ้ง เขาเพียงต้องการ “ปลุกสำนึก” บรรดาพี่น้องเพื่อนร่วมชาติของเขาให้สำนึกว่า สตรีอาหรับนั้น แม้จะถูกจารีตประเพณีบีบบังคับให้ต้องทำตัวลึกลับด้วยการใช้ผ้าคลุมหน้าคลุมตาเพื่อให้พ้นจากสายตาของคนภายนอกก็ตาม แต่ภายใต้ผ้าคลุมนั้นเธอก็คือมนุษย์ปุถุชนคนหนึ่ง ที่ต้องการความรัก การแสดงออกทางอารมณ์ ความต้องการทางเพศเช่นเดียวกับผู้หญิงอื่น ๆ ในโลกเช่นกัน ศาสนาและประเพณีอาจจะสามารถสกัดกั้นเธอให้พ้นจากโลกและสังคมภายนอก อีกทั้งค่านิยมตามประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติกันมาช้านานก็คอยกีดกันเธอจากสิทธิอันพึงมีทั้งปวง แต่ในส่วนลึกของจิตใจเธอแล้ว สตรีเหล่านั้นพร้อมเสมอและรอคอยโอกาสที่จะ “ปฏิวัติเงียบ” เพื่อ “ปลดแอก” ตนเองจากพันธกรณีทางศาสนา

ประเพณีและค่านิยมของสังคมอันล้าสมัยนี้เสีย เธอต้องการแสดงให้โลกได้ประจักษ์ว่า แท้ที่จริงแล้วสตรีก็มีค่าของความเป็นคน มีเลือดเนื้อ มีชีวิตจิตใจ มีสมองและความรู้สึก ทั้งปวงเยี่ยงบุรุษ มีความรักในชีวิต รักอิสระเสรี และปรารถนาสภาพในสังคมเช่นเดียวกัน สตรีนั้นก็มีสิทธิที่จะดำรงชีวิต และนำชีวิตของตนไปในแนวทางที่ตนต้องการ

เบน เจลลูนได้อธิบายแนวความคิดนี้ไว้อย่างชัดเจนเมื่อเขาประพันธ์นวนิยายเรื่องต่อมาคือ *คืนศักดิ์สิทธิ์* (La Nuit Sacrée) ซึ่งถือได้ว่าเป็นเรื่องที่สืบเนื่องจากนวนิยายเรื่อง *ตุ๊กตาทราย* และสามารถประพันธ์ได้อย่างดีเยี่ยมจนได้รับรางวัลคองกูร์ต์ ดังได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น เขาได้เขียนชี้แจงว่า “เรื่องราวต่าง ๆ ของเด็กสาวผู้หนึ่ง ไม่มีวันจะจบสิ้นลงได้อย่างง่าย ๆ ข้าพเจ้าจึงได้สร้างตัวละครขึ้นมาใหม่เพื่อให้เธอสามารถลุกขึ้นมาเรียกร้องสิทธิเกี่ยวกับชีวิตที่แท้จริงของเธอ... ในนวนิยายเรื่องนี้เองที่ข้าพเจ้าจะสะท้อนให้เห็นถึงสภาพของมนุษย์ที่พยายามอย่างเต็มที่กำลังที่จะปลดปล่อยตนเองให้เป็นอิสระพ้นจากสภาพของซาร์ฮาร์ที่ต้องทนต่อพันธ

^๕ “Je fus *erreur* et je n’ai jamais connu de la vie que les masques et les mensonges.”

RENAUDOT, Patrick, “Des deux côtés du miroir” *Croissance des Jeunes Nations* 277, Novembre 1985, p. 83.

กรณีสมมติที่ผู้ให้กำเนิดได้กระทำแก่ตัวเธอ โดยที่เธอไม่อาจจะปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงได้เลย และนี่แหละคือภาพอันแท้จริงที่ผู้ชายแถบเมดิเตอร์เรเนียนมักกระทำต่อสตรีไม่ว่าเธอผู้นั้นจะเป็นเมียหรือแม่บังเกิดเกล้าของเขาก็ตาม^๖

เบน เจลลัน ได้อธิบายเพิ่มเติมอีกว่า ความทุกข์ทั้งหลายที่กระหน่ำเหล่าสตรีอาหรับอยู่นั้น มิใช่เพียงบังเกิดขึ้น แต่มันฝังรากมาเป็นเวลาช้านานตั้งแต่โบราณกาลมาทีเดียว

“ความเป็นสตรีนั้นเป็นเสมือนคำสาปแช่งที่มีมานานแล้วก่อนที่จะเกิดศาสนาอิสลามเสียด้วยซ้ำ พวกชาวเบคูอินในทะเลทรายสมัยโบราณถึงกับฝังทารกทั้งเป็นเมื่อพบว่าทารกนั้นถือเพศหญิง ศาสนาอิสลามเสียอีกก็อุบัติมาเพื่อหยุดยั้งการกระทำอันป่าเถื่อนเช่นนั้น แต่ถึงกระนั้นก็ไม่อาจจะป้องกัน

บรรดาศาสนาที่ยังมุ่งมายเชื่อถือบูชาเทพเจ้าทั้งหลาย ให้เลิกห่มินคูล์แคลนสตรีลงได้ด้วยเหตุนี้ชาห์รานางเอกของข้าพเจ้าจึงต้องต่อสู้กับสังคมที่ยกย่องบุรุษคุดเทพเจ้านั้น และสิ้นรันท่อตันไปให้ถึงที่สุดอย่างเต็มกำลังความสามารถของเธอ”^๗

อาจกล่าวได้ว่าแนวความคิดของคาฮาร์ เบน เจลลัน ได้มาบรรจบกับขบวนการความเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีที่กำลังตื่นตัวในสังคมปัจจุบัน และอาจเป็นพลังหนึ่งซึ่งช่วยผลักดันให้สตรีในโลกที่สามได้หลุดพ้นจากความเชื่ออันมึนงายที่ว่า “เกิดเป็นหญิงคือความอากัปกัลป์” นั้นเสีย และกระตุ้นให้สตรีเหล่านั้นได้ตระหนักในบทบาท สถานภาพ และสิทธิ อันจะพึงมีในฐานะประชากรของโลกเช่นกัน ๕

^๖ CLAVEL, André, op. cit.

^๗ Ibid.,

ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงสีชัยผล

๖ หมู่ ๔ ต. สวนส้ม อ. บ้านแพ้ว สมุทรสาคร

จำหน่ายข้าวสาร รำ ปลาขี้ขาว และรับซื้อข้าวเปลือก

โทร. (๐๓๔) ๔๘๑๒๓๐, ๔๘๑๕๘๗